

Mål for bruken av vannressursene i Grenlandsregionen

Av Kristen Waaland

Kristen Waaland er ordfører i Porsgrunn kommune.

*Innlegg på seminar i Porsgrunn
15. oktober 1986.*

Både politikere og administrasjon i kommunene i Grenlandsregionen har lenge vært opptatt av vannforurensningsproblemene. Dette var selvfølgelig ingen tilfældighet da det i et tett befolket industristrøk som vårt nødvendigvis må oppstå interessekonflikter om bruken av vannressursene.

Vassdragets naturlige og vesentlige funksjon er å avta distriktets nedbør og føre denne til havet. Den menneskelige faktor i dette bildet fører imidlertid til en langt mer variert bruk av vassdraget som i ulike grader påvirker dets karakter — det være seg vannkvalitet eller vannføring.

For eksempel kan nevnes:

1. Elven som trafikkåre.
2. Elsen som spillvannsresipient.
3. Elven som vannkilde for husholdninger.
4. Elven som vannkilde for dyr og til irrigasjonsformål.
5. Elsen som vannkilde for industri.
6. Elven som kraftkilde.
7. Elsen som en del av landskapsbildet.
8. Til bading og friluftsliv.
9. Til yrkes- og fritidsfiske.
10. Fløting.

En del av formålene er almenntilgitt, og interessene i denne forbindelse må ivaretas av det offentlige. Andre har sine særinteresser som gjennom ulike institusjoner, etater og foreninger fremmer sine interesser og krav. Også disse krav må i en viss grad ivaretas i politikernes vurderinger og beslutninger.

Det er ikke vanskelig å se at det lett kan oppstå interessekonflikter når interessene er så mange og motsetningsfylte som tilfelle er i våre vassdrag. Det er da heller ingen politisk uenighet i at reguleringstiltak og ulike kontrollfunksjoner er nødvendig for å samordne og styre de ulike interesser slik at vassdraget kan være tjenelig for flest mulig. Vi har tidligere idag hørt representanter fra noen av disse institusjonene, bl.a. fra Statens Forurensningstilsyn og fra Fylkesmannens miljøvernavdeling som representant for Miljøverndepartementet.

For å oppfylle samfunnets mange ønsker og interesser må vi i utgangspunktet være villige til å tåle en viss grad av forurensning i våre vassdrag. Dette vil da straks medføre at vassdraget ikke lenger er tjenelig til absolutt alle formål. Dette faktum er det heller ingen uenighet om. Eksempelvis kan ingen hevde med krav på å bli respektert at vannet i Lilleelva bør kunne brukes i husholdningen eller at det igjen skal bli utstrakt badevirksomhet i Porsgrunnselva eller i Gunneklevfjorden. At vi

aksepterer en viss grad av påvirkning gir oss litt mer spillrom i vår bruk av vassdraget. Men når dette er sagt må det også føyes til at for de fleste formål så er det både ønskelig og fordelaktig om vannet er renest mulig.

Tidlig i 60 årene ble det nedsatt et offentlig utvalg som skulle se nærmere på forurensningssituasjonen i vassdraget mellom Skotfoss og Porsgrunn. Utvalgets mandat var «å finne fram til hensiktsmessige retningslinjer for bruk av elvas nedre del som spillvannsresipient». Utvalget hadde representanter fra de offentlige leger og kommune- og byingeniører fra de daværende kommuner, Skien, Solum, Gjerpen, Porsgrunn og Eidanger. Den drivende kraft i dette arbeidet var kommuneingeniøren i Eidanger, og senere byingeniør i Porsgrunn N. O. Åsgaarden.

Den målsetting for vassdragets bruk, og de retningslinjer for vannkvalitet og nødvendige tiltak som dengang ble formulert, har fremdeles aktualitet, og formuleringene har gått igjen i omtrent samme form også i senere offentlige utredninger og planer.

Også dette utvalget forsto i begynnelsen av -60 årene at det i denne saken var vanskelig å få både i pose og sekk og hadde som utgangspunkt en nøktern vurdering av situasjonen som også idag er verd å sitere:

«Det er herunder nødvendig å innse at man ikke kan vente å beholde de opprinnelige tilstander i vassdragene alle steder. Man må finne seg i å gi avkall på noe om utviklingen skal kunne fortsette. En nøktern og lidenskapsløs vurdering av den bruk man har av vannet er således særdeles viktig, om enn meget vanskelig. I denne vurdering vil det ofte fremkomme meget motstridende oppfatninger avhengig av hvilke interesser man representerer. Det gjelder her, som i så mange andre forhold,

at man må søke løsningen ut fra en samlet vurdering hvor de integrerende faktorer får et rimelig vektall etter sin betydning i helhetsbildet. Det er denne vurdering som er vanskelig, idet man her ikke bare må betrakte dagens situasjon, men helst søke å vurdere hvordan forholdene vil utvikle seg i en kommende menneskealder eller ennå lenger inn i fremtiden.»

Utvalgets definerte en målsetting for vannkvaliteten i vassdraget som er uvanlig klar og derfor også er benyttet i andre forbindelser bl.a. i regionplanen for Grenland av 1975 hvor kravet til vannkvaliteten i hovedvassdraget og Frierfjorden er nærmere definert:

1. Vannmassene, vannoverflaten og bredene bør være fri for synlige forurensninger eller avsetninger.
2. Slamsamlinger som følge av tilførte forurensninger bør ikke forekomme.
3. Utvikling av organismer må ikke være så stor at den skaper ulemper ved vannets bruk eller virker sjenerende på annen måte.
4. Vannets innhold av oksygen og dets surhetsgrad må ikke være slik at det virker nedsettende på vekst og trivsel til de nåværende fiskearter.
5. Vassdraget må ikke tilføres giftige stoffer i slike mengder at de på kort eller lang sikt virker skadelig eller endrende på de biologiske forhold eller virker nedsettende på vannets anvendbarhet for øvrig.

Telemark fylkesting vedtok disse kravene som en foreløpig minstemålsetting for vassdragene i fylket i sak 1/1975.

I regionplan '75 er det også inntatt en mer generell målsetting for Grenlandsfjordene. Det blir her forutsatt at de nære

fjordområder inntil videre benyttes som resipient for spillvann, men på en slik måte at generelle, allmenne interesser, fiskeinteresser, naturmiljø m.v. ikke blir skadelidende og at Eidangerfjorden og de øvrige ytre fjordområder samt deler av Frierfjorden kan bevares for badeliv og andre rekreasjonsinteresser. Videre fremgår det av regionplan '75 at hensyn til miljøvern, allmenne interesser, jordbruksinteresser etc, tilsier at bekker og mindre bielver søkes bevart mest mulig i sin naturlige tilstand.

Lignende formuleringer er også tatt inn i Generalplan for Porsgrunn fra 1976. For vår kommune har det vært et ønske om å holde Eidangerfjorden så ren som mulig og det ble allerede i begynnelsen av '60 årene anlagt store renselanlegg slik datidens teknologi tilsa. Også i den mer moderne avløpsutbygging i kommunen ble Eidangerfjorden prioritert, og i 1977 ble Heistad renselanlegg satt i drift. Praksis har vist at

vi ved denne utbyggingen har greid å oppfylle målsettingen for Eidangerfjorden. Kommunen kan med god samvittighet bygge ut nye friarealer til bading og rekreasjon i visshet om at publikum strømmer til fjorden som aldri før.

Planene for tilsvarende sanering av utslippene til elva og til Frierfjorden foreligger. Med utbygging av nye renselanlegg både for kommunene og industrien tror jeg at også Frierfjorden og Porsgrunnselva går lysere tider i møte, og at de politiske målsettinger om vassdraget som er nedfelt i såvel regionplan som i kommunens generalplaner skal bli oppfylt.

Så får kommende generasjoner avgjøre om våre krav og våre målsettinger også blir deres krav og mål eller om det vi nå er i ferd med å bygge ut bare er første trinn på en prosess som engang skal bringe vassdragene tilbake til sin opprinnelige tilstand.